

kerül ez a lexéma... Ugyanez a helyzet a Magyar nyelv értelmező szótára II. kötete esetében is (849. és 864. lap), A magyar nyelv történeti etimológiai szótára I. kötete az összetétel előtagját „valószínűleg” a fok főnévvel azonos elemként könyveli el (Bp. 1967; 942. lap).

4. D. A. Cruse 1991-ben publikált műve címével és bibliográfiai adataival nem találkoztunk az Idézett és felhasznált szakirodalom-ban (252–259. lap), jóllehet a szerző kétszer hivatkozik rá (67. és 184. lap).

5. Az orosz nyelv helyes kiejtési szótára az orosz „energia” szóban csak a kemény „n” [n] ejtését tartja normatívnak (M.: 1989: 636. lap), amelyhez képest Ny. M. Sanszkij idézett „álláspontja” – feltételezhetően – anakronizmus (213. lap), de lehet „magánvélemény” is, de – a milliós korpuszokra épülő szociolingvisztikai felmérések korában – irreleváns is lehet...

Az említett szótár szerint a „bulo[š]naja – bulo[č]naja” ejtés sem feltétlenül szinonim (213. lap), hanem – az utóbbi – csak megengedett (1989: 52.), amely – szociolingvisztikai szempontból – távolról sem szinonim... Az sem elhanyagolható, hogy Ny. M. Sanszkij akadémikus idézett műve 1972 (!)-ben jelent meg, a Szovjet Tudományos Akadémia Orosz Nyelvi Intézetének kollektív – és normatív – munkája pedig 17 évvel később.

6. A Moszkvics, Mercedes, Opel, Ford, Toyota (183. lap) átirrt, cirill betűs (autó) márkaneveket az orosz helyesírási gyakorlat sajátos, orosz – úgynevezett – „záródó idézőjelbe” teszi, amely normatívnak számít az ismertetett tankönyv viszont a magyar helyesírás szabályai szerint közli azokat, ami hiba...

7. A magyar szóláshasonlatokat kodifikáló – talán legkompetensebb – hazai munka, (Olyan) buta (ostoba), mint a föld’ alakot közöl (O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások, Gondolat, Bp., 1966: 220.) – Lendvai E. adatától eltérően (92. lap) – jelző nélkül... O. Nagy Gábor – talán gyakorlati alapon – a „buta, mint a csizmám talpa”, ill. a „buta, mint az ágyú” szóláshasonlatokat említi a Mi fán terem? c. népszerű művében (Gondolat, Bp., 1979: 384. és 48. lap).

Lendvai Endre munkája értékét emeli, hogy – Marina Povarnyicina (Perm – Pécs) anyanyelvi lektor mellett olyan neves russzista lektora van, mint Viktor Alekszandrovics Fedoszov (Vlagyimir – Nyíregyháza), aki mind az orosz, mind a magyar nyelv kitűnő ismerője – két olyan jelentős munka szerzője, mint a Magyar – orosz nyelvi kontaktusok (Nyíregyháza, 1997.) és a „Hungarizmusok” a magyar diákok orosz kiejtésében (Nyíregyháza, 1997).

Hiányoljuk, hogy az általunk ismertetett értékes munkáról a Nemzeti Tankönyvkiadó „nem árulta el”, hogy hány példányban is jelent meg (ez nem „államtitok”), s azért is érdekes lehet, mivel az előzetes, optimista tanári igények általában nem szoktak egybeesni az egyetemi, főiskolai hallgatók anyagi lehetőségeivel, amit az egyetemi-főiskolai jegyzetboltok raktári maradványai is egyértelműen igazolnak itt-ott...

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 258. lap.

FALUDI SZILÁRD
Magyar Pedagógiai Társaság
Budapest

Az „Embernevelés” születésnapj antológiája

Tízéves lett az „Embernevelés”, és ez alkalomból e kötettel ünnepli meg saját magát. Az „Embernevelés” a *Kemény Gábor Iskolaszövetség* negyedéves folyóirata, amely korábban a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének elméleti folyóirataként *Kemény Gábor* szerkesztésében jelent meg 1945–48 között. A szerkesztők – *Varga Ferenc* és *dr. Kocsis József* – minden tekintetben

igyekeznek hűek maradni a régi Embernevelés demokratizmusához, mélységes humanizmusához, amely nem mond ellent a mondanivaló kor- és időszerűségének (lásd például az esélyegyenlőtlenség, az elit-, illetve a tömegiskola problémáinak többszöri felvillantását).

Változatos, érdekes, sokszínű, olykor némileg szinte „bohém” kötetet vesz kézbe az olvasó. A kis miniatűraktól, a pamfletektől, a vitázva csatázó cikkektől, a kimondottan szépírói ihletésű és lendületű írásoktól a tudományos igényű értekezésekig terjed a széles spektrum. Utóbbiakra példa Gáspár László két, Páldi János, Trencsényi László, Ferge Zsuzsa, Gázso Ferenc, Bernáth József, dr. Lóránd Ferenc és Mihály Ottó írása.

A kötetben sok rendhagyó, műfajilag nehezen besorolható alkotás is napvilágot látott: Pilinszky-kaleidoszkóp, Oroszlánkörmök, avagy egy igazgatónő portréja, „Puskálj vadat,” „Köszöntél, kisfiam?” „Házkutatás a koponyában,” Válogatás Illyés Gyula naplórészleteiből, „Kalandozás magyarságtudatomban,” „Iskola és nevelés Ausztráliában (Petrikás Árpád), Ady-kaleidoszkóp, „Sűrű ködben,” „A nagy eff”, „A baloldaliság esélyei a pedagógiában” (Faludi Szilárd), „Bemutatjuk Kátay Dénest stb.

A kötetben 57 írás található. Sem mennyiségileg, sem minőségileg nem lebecsülhető „felvonulás”!

Viszont szomorú aktuálist ad a kötetnek az „iskolaalapító”, a nagy „tervkovács” Gáspár László halála, amelyhez most már komoran és sajnos időszerűtlenül illeszkedik a 60 éves Gáspár László köszöntése. Ő már végleg elköszönt tőlünk. Csak példamutatása maradt velünk – és Kocsis József, a jeles szerző-szerkesztő és ötletgazda.

Kemény Gábor *Iskolaszövegség, Budapest, 1998. A kötet a Soros Alapítvány támogatásával készült.*

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Laczó Katalin – Galgóczi Anna: Somogyi József emlékkönyv

A szerzőpáros a Szeged folyóirat 1994. októberi számában elsőként vázolta fel Somogyi József (1898–1948) pályaképét. 1998-ban újabb munkát jelentettek meg Somogyi professzor emlékére. A kötet igen fontos alpmunkának számít a jelentős pedagógiai és filozófiai gondolkodó munkásságának kutatásában, tanulmányozásában.

A Pedagógiai Lexikon III. kötetében (Keraban Könyvkiadó, Bp., 1997) Kékes Szabó Mihály is Galgóczi A. és Laczó K. alapján foglalja össze Somogyi József munkásságát.

A „Somogyi József-emlékkönyv” előszavát Szabó Tibor, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Társadalomelmélet Tanszékének a vezetője írta, aki megállapította, hogy a kiváló filozófiatörténész, a bécsi Hanák Tibor Az elfelejtett reneszánsz című könyvének utószavában úgy említi Somogyi Józsefet, mint akinek külföldi fogadtatását érdemes lenne „külön munkában” méltatni, hiszen olyan jelentős volt. Elmondhatjuk azonban, hogy a jeles tudós hazai fogadtatását sem dolgozták fel. Pályáját Laczó Katalin és Galgóczi Anna vázolta fel először a Szeged folyóiratban. Az életmű kutatásához jelentős segítséget nyújt a szerzőpáros emlékkönyve, akik felkutatták a levéltárakban, archívumokban őrzött, mindeddig a nagyközönség számára ismeretlen dokumentumokat. Felkeresték Somogyi József özvegyét, már felnőtt fiait, rokonait, volt tanítványait, akikől szintén értékes információkat szereztek. Így állt össze egy majdnem elfeledett tudós tanár sokoldalú arcképe.